

Романко Ірина Григорівна
Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава
ПРОБЛЕМА АСИМІЛЯЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНИХ СЛІВ

Асиміляцією запозичених слів називається пристосування їх у фонетичному, граматичному, семантичному і графічному відношенні до системи приймаючої ними мови.

Ступінь асиміляції може бути досить різним і залежати від того, наскільки давно відбулося запозичення, чи відбулося воно усним шляхом або через книгу, наскільки вживане слово і т.і.

Прикладом цілком асимільованих запозичень можуть служити слова *travel* і *sport*, які не сприймаються як іноземні та цілком відповідають англійській граматичній, фонетичній і орфографічній системам, вимові та написанню, нейтральні стилістично і можуть утворювати похідні або складні слова, тобто служити базою для словотворення.

Запозичення як граматично, так і стилістично використовуються в мові так само, як споконвічні англійські слова. Дієслова включаються в систему стандартних англійських дієслів, одержуючи дентальний суфікс у минулому часі й у дієприкметнику минулого часу: *associated, exaggerated, accumulated, liberated, radiated, ventilated, acted, corrected, confused, interfered, disturbed, conducted* і т.і.

Іменники, як правило, одержують у множині стандартні закінчення: *eggs, gates, laws, knives, roots, sales, skins, snares, wings*.

У сучасній англійській мові тільки деякі запозичені іменники зберегли флексію множини, що мали тій мові, звідки прийшли: *formulas – formulae, indexes – indices, geniuses – genii, sanatorium – sanatoria*.

Іноді дві різних форми множини диференціюються семантично. Наприклад, поряд з формою *bandits* зберігається італійська форма *banditti*, коли мова йде про романтичних розбійників у казці або опереті. Широковживані слова мають тільки одну форму множини – англійську: *villas, spectators, circuses*.

Цілком асимільовані запозичення включаються в англійську словотворчу систему з усіма тими способами і засобами словотвору, що є продуктивними.

Прислівники зі споконвічним англійським суфіксом *-ly*, прикметники на *-ml* і *-less* і абстрактні іменники на *-ness, -ship, -dom* та інші також вільно утворюються від французьких основ, як і від споконвічних: *nicely, pleasantly, cheerful, beautiful, powerless, gentleness, companionship* і т.і.

Англійські префікси: *un-, fore-, over-, be-* можуть приєднуватися до основ запозичених слів, формуючи гібридні утворення: *unaided, unavoidable, unconscious, forecast, overcharge* і т.і.

Як відомо, гібриди (*hybrids*) – це слова, складені з елементів, запозичених з різних мов, або з елементів, частково запозичених, а частково споконвічних, наприклад: *beautiful* (фр. корінь + англ. суфікс), *unmistakable* (англ. префікси + сканд. корінь + лат. суфікс). Кількість гібридів в

англійській мові значно перевищує кількість гібридних утворень в інших мовах.

Як видно з наведених прикладів, сполучення в гібридах можуть бути найрізноманітнішими; споконвічні афікси можуть сполучатися з запозиченими коренями і, навпаки, споконвічні корені з запозиченими афіксами у тому самому слові можуть одночасно налічувати споконвічні і запозичені афікси і т.і.

Ступінь фонетичної асиміляції теж може бути різним. Якщо в англійській мові вже були всі звуки, з яких складається запозичене слово, то воно відтворюється досить точно; якщо ж у запозиченому слові в англійській мові і в запозиченій досить різні, то такі звуки замінялися близьким звуком англійської мови.

Після повної фонетичної асиміляції слова в мові, до якої вони надійшли усі його складові звуки, проходять ті ж історичні зміни, що і відповідні звуки в споконвічних словах.

Фонетичні зміни в запозиченому слові зручно простежити на історії слова *nature*, латинського за походженням, яке потрапило в англійську мову з французької. Насамперед перемістився наголос з останнього складу на перший. В англійській мові немає звуку, схожого на французький [i], і воно було замінене звукосполученням [ju]. Зі сполучення [tj] розвинулася африката [tʃ]. У відкритому складі під наголосом довге а переходить у [ei], у XV столітті ненаголошене [i] редукується в [e], а в XVIII в. [ɜ] стає німим.

Не всі запозичені слова проходять фонетичні зміни нарівні зі споконвічними; так, наприклад, скандинавські запозичення не піддалися палаталізації початкового *sk* перед голосними, тому що їхня повна асиміляція наступила пізніше, і вони зберегли [sk] недоторканим, тобто воно не перейшло в [ʃ]: *skin, skill, sky, scare, scout*. Ця обставина повела до утворення деяких дублетів.

У різних частинах мови переміщення наголосу відбувається з різним ступенем повноти. Найбільш послідовно воно проходить в іменниках і прикметниках, за винятком тих, у яких перший склад був префіксом. Префікси залишалися ненаголошеними, особливо якщо вони були схожі на англійські ненаголошені префікси, тобто норми розподілу наголосів виявлялися такими ж, як у споконвічних словах. Наприклад: *affair i example*.

У дієслів наголос був перенесений на перший склад далеко не в усіх випадках. Двоскладові дієслова, що закінчуються на *-sh* і *-er*, мають наголос на першому складі: *'finish, 'punish, 'perish, 'enter, 'offer*.

Але: *as'sure, at'tack, ac'cept, ai'low, com'pare, des'cribe, es'cape, in'sist, ex'ist, re'spect, la'ment*. Тому дієслова часто мають інший наголос, ніж іменники того ж написання.

У трискладових дієсловах наголос на останньому складі спочатку зберігався, але потім, з виникненням додаткового наголосу на першому, відпав, запобігши, однак, редуції голосного в останньому складі. Цим пояснюється розходження у вимові деяких дієслів і відповідних їм іменників і прикметників. Наприклад: прикметник – [*'estimeit*], дієслово – [*'estimit*].

Французькі запозичення, що проникли в англійську мову після 1650 року, асимілювалися мало і залишаються іноземними і за своєю орфографією, і за вимовою. У них зберігаються: 1) назалізація голосних (*restaurant*); 2) наголос на останньому складі (*po'lice*); 3) букво-сполучення *ch* читається як французькою [ш] – (*machine, parachute*); 4) кінцеві *et, e* і *e* читаються як [ei] – (*ballet*).

Те, що в одній мові було засобом словозміни, в іншому стає засобом словотвору, втрачає граматичне значення і здобуває лексичне. Так, наприклад, прикметник на *-ior* завжди має значення порівняння, тому що походить від латинського порівняльного ступеня: *superior, senior, inferior*.

Таким чином, асимілюючись в англійській мові, деякі слова не тільки здобували нову систему граматичних форм, але і нерідко переходили в іншу частину мови.

Перехід в іншу частину мови спостерігається й у деяких запозиченнях із французької мови. Так, багато інфінітивів французьких за походженням дієслів за своїм закінченням нагадували англійські іменники і набули статусу саме іменників: *dinner* «обід»; *remainder* «залишок».

Запозичені слова проходять складний шлях семантичного розвитку. Так, слово *clerc*, яке було запозичене з пізньо-латинської *clericus*, із грецької *klerikos* мало значення в давньо-англійській період «священник», у середньо-англійській «грамотна людина, студент, чиновник і вчений», а в ново-англійській – «конторський службовець» – *clerk*.

При порівнянні значень запозиченого слова з тим, яке воно мало в мові, звідки воно прийшло, звичайно виявляється, що в мові, що запозичала, воно зберігає лише частину своїх значень, часто одне, до того ж не основне, і нерідко набуває термінологічного значення. Так, французьке слово *marcher* – «ходити» перетворилося у військовий термін *march* – «марширувати».

Випадки, коли в мові, що запозичує, слово одержує значення, якого воно зовсім не мало в мові, з якої прийшло, є рідкісними і пояснюються подальшим розвитком значення в мові, що запозичала, із втратою первісного значення. Так, французьке слово *tenez* «тримаєте» вживалося при грі в теніс і дало назву цьому виду спорту.

Таким чином, загальне положення про те, що в кожній мові, крім загальних законів, що обумовлюють розвиток мови, діють ще і власні внутрішні закони її розвитку, що визначають її національну специфіку стосовно запозичень в англійській мові, можна було б сформулювати так:

1. Іншомовні слова, потрапляючи в англійську мову, поступово асимілюються в ній, підкорюючись її граматичному, фонетичному і семантичному ладові.

2. Ступінь асиміляції залежить від історичних умов розвитку кожного конкретного слова, тобто від часу запозичення, характеру запозичення, комунікативної значимості слова і т.і.